

Monika Pociask

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie

W drodze do pełnej autonomii. Uwagi o działaniach podejmowanych w procesie kształcenia języka obcego w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie

Wstęp

Coraz częstsze negatywne opinie pracodawców na temat przygotowania studentów do pracy zawodowej skłaniają kadrę nauczycieli akademickich do refleksji i działań mających na celu rozwiązanie tego problemu. Problem ten z łatwością można rozwiązać, powierzając prowadzenie zajęć wybitnym specjalistom z praktyki zawodowej. W warunkach polskich szkół wyższych jest to rozwiązanie nierealne, między innymi ze względu na kwestie finansowe i organizacyjne. Drugim rozwiązaniem, za którym optuję, jest dostosowanie się kadry akademickiej do nowoczesnego kształcenia w dobie wciąż dokonujących się przemian epoki globalizacji. Mam tu na myśli przede wszystkim szeroko rozumiane kształcenie jako zdobywanie umiejętności dostępu do wiedzy i posługiwania się nią, aby odpowiadać na zapotrzebowanie rynku pracy. Innymi słowy, współczesny nauczyciel powinien wykonywać swój zawód tak, jakby od jego działań zależało jego własne być albo nie być na rynku pracy. Ta sama kwestia dotyczy studentów – potencjalnych pracowników. Celowo kładę nacisk na dwa podmioty kształcenia, czyli nauczyciela i studenta, ponieważ obserwowane przemiany społeczeństwa w społeczeństwo wiedzy dotyczą właśnie wspomnianych podmiotów – tych, którzy wiedzę stosują [Piniński, 2000]. Przemiany te wskazują na konieczność wielokrotnych zmian zawodu w ciągu życia, przekwalifikowania się, dostosowania się do nowych warunków czy wymagań. To z kolei powinno mieć ogromny wpływ na to, co i w jaki sposób oferują uczelnie. Na pierwszy plan wysuwa się umiejętność radzenia sobie na zmieniającym się rynku pracy poprzez kształtowanie autonomii rozumianej jako wychowanie do samodzielności.

Ponieważ autonomia uczenia się nauczania jest procesem, tytuł niniejszego artykułu sugeruje dochodzenie do pełnej autonomii, a więc jest to droga przygotowująca do pełnej autonomii. Przy czym „(...) pojęcie autonomii uczenia się bywa używane w węższym znaczeniu jako sposób osiągnięcia celów wyznaczonych przez innych i w szerszym – jako samodzielne określanie celów i podejmowanie decyzji o uczeniu się” [Zawadzka, 2004].

Analiza stanu nauczania języka angielskiego w PWSZ w Tarnowie

Moja wieloletnia praktyka dydaktyczna lektora języka angielskiego, głównie na kierunku pielęgniarstwo w PWSZ w Tarnowie, skłoniła mnie do analizy obecnego stanu nauczania języka angielskiego na podstawie wyników maturalnych i ocen końcowych uzyskanych przez studentów pielęgniarstwa po pierwszym roku nauki w PWSZ w Tarnowie. W przypadku roczników przyjętych w roku akademickim 2009/2010 jest to ocena po pierwszym półroczu. Niżej przedstawiam wyniki pisemnej i ustnej matury z języka angielskiego na poziomie podstawowym uzyskane przez abiturientów szkół średnich w latach 2006/2007, 2007/2008, 2008/2009 i 2009/2010. Wyniki zostały zapisane od najlepszych do najłabszych i podzielone na cztery grupy. Pierwsza grupa to absolwenci, którzy uzyskali zarówno z części pisemnej, jak i ustnej egzaminu maturalnego powyżej 74 punktów lub ocenę bardzo dobrą w trybie „starej matury”. Druga grupa to uczniowie z wynikami z części pisemnej powyżej 59 punktów, natomiast z części ustnej powyżej 64 punktów lub z wynikiem dobrym z ustnej „starej matury”. Trzecią grupę stanowią osoby, które z części pisemnej i ustnej łącznie uzyskały ponad 129 punktów. Czwartą grupę stanowią pozostali z niższymi wynikami i osoby, które nie zdały matury z języka angielskiego. Obok wyników znajduje się ocena końcowa uzyskana przez studenta po pierwszym roku nauki języka angielskiego lub po pierwszym półroczu.

Tabela 1. Zestawienie wyników maturalnych z języka angielskiego z oceną otrzymaną po pierwszym roku nauki języka angielskiego studentów pielęgniarstwa w roku akademickim 2006/2007

Studenci przyjęci na kierunek pielęgniarstwo w roku akademickim 2006/2007 (l.p.)	Liczba punktów z pisemnego egzaminu maturalnego (poziom podstawowy)	Liczba punktów z ustnego egzaminu maturalnego (poziom podstawowy)	Ocena po pierwszym roku nauki w PWSZ w Tarnowie	↑ – oznacza wyższą ocenę w porównaniu z wynikami maturalnymi ↓ – oznacza niższą ocenę w porównaniu z wynikami maturalnymi
1	98	95	4	↓
2	96	95	5	
3	94	95	3	↓
4	92	95	5	
5	90	95	5	
6	85	100	4	↓
7	88	95	5	
8	90	90	3	↓

9	96	80	5	
10	80	95	4	↓
11	80	95	4,5	
12	82	90	4	↓
13	82	90	5	
14	90	80	4	↓
15	84	85	4	↓
16	86	75	4	
17	79	80	4	↓
18	77	75	3	↓
19		bdb	4	↓
20		bdb	4	↓
21		bdb	4,5	
1	65	95	4	
2	66	90	4	
3	64	90	4,5	
4	68	85	3,5	↓
5	63	90	4	
6	60	85	3,5	↓
7	72	70	4	
8	60	80	3	↓
9	73	65	4	
10		db	3,5	↓
11		db	3	↓
12		db	3,5	↓
13		db	3	↓
14		db	4	
15		db	3	↓
16		db	3	↓
17		db	5	↑
1	53	85	4	
2	79	55	4	
3	50	80	5	↑
1		dop	3	
2			3	
3			3	
4			4,5	
5			4	

Tabela 2. Zestawienie wyników maturalnych z języka angielskiego z oceną otrzymaną po pierwszym roku nauki języka angielskiego studentów pielęgniarstwa w roku akademickim 2007/2008

Studenci przyjęci na kierunek pielęgniarstwo w roku akademickim 2007/2008 (l.p.)	Liczba punktów z pisemnego egzaminu maturalnego (poziom podstawowy)	Liczba punktów z ustnego egzaminu maturalnego (poziom podstawowy)	Ocena po pierwszym roku nauki w PWSZ w Tarnowie	↑ – oznacza wyższą ocenę w porównaniu z wynikami maturalnymi ↓ – oznacza niższą ocenę w porównaniu z wynikami maturalnymi
1	88	95	4	↓
2	82	95	3	↓
3	86	85	5	
4	75	95	5	
5	78	85	3	↓
6	70	90	4	↓
7		bdb	3	↓
1	70	95	3	↓
2	90	65	4	
3	70	85	3,5	↓
4	64	90	3,5	↓
5	64	90	4	
6	63	90	5	↑
7	63	90	5	↑
8	70	80	3	↓
9	83	65	3,5	↓
10	77	70	3,5	↓
11	70	75	3	↓
12	63	80	3	↓
13	68	65	4,5	
1	58	90	4	
2	55	85	3,5	↓
3	54	85	4	
4	54	85	4	
5	79	55	4	
6	56	75	4	
7	56	75	3	↓
8	45	85	4	

1	37	90	4	↑
2	52	75	4	↑
3	44	80	5	↑
4	54	85	4	↑
5	51	70	3	
6	49	70	4	↑
7	48	70	3	
8	43	75	4	↑
9	32	85	4	↑
10	57	60	4	↑
11	52	60	4	↑
12	42	70	3	
13	32	60	4	↑
14	40	50	5	↑
15	42	40	3	
16	50	55	3	
17			5	
18			3	
19			3	

Tabela 3. Zestawienie wyników maturalnych z języka angielskiego z oceną otrzymaną po pierwszym roku nauki języka angielskiego studentów pielęgniarstwa w roku akademickim 2008/2009

Studenci przyjęci na kierunek pielęgniarstwo w roku akademickim 2008/2009 (l.p.)	Liczba punktów z pisemnego egzaminu maturalnego (poziom podstawowy)	Liczba punktów z ustnego egzaminu maturalnego (poziom podstawowy)	Ocena po pierwszym roku nauki w PWSZ w Tarnowie	↑ – oznacza wyższą ocenę w porównaniu z wynikami maturalnymi ↓ – oznacza niższą ocenę w porównaniu z wynikami maturalnymi
1	90	95	4	↓
2	84	90	4	↓
3	88	80	5	
4	78	85	4,5	
5	78	85	4,5	
6	82	75	5	
7	74	80	4	↓
8		bdb	3,5	↓

1	68	95	3,5	↓
2	67	85	5	↑
3	79	70	4	
4	78	65	3	↓
5	78	65	3	↓
6	66	75	3,5	↓
7	60	80	4	
8	64	75	3,5	↓
9	71	55	4	
10		db	3	↓
11		db	5	↑
1	82	60	4	
2	46	95	3	↓
1	54	75	4	↑
2	72	55	4	↑
3	74	45	3	
4	42	75	3	
5	58	55	4	↑
6	50	60	3,5	
7	39	70	3	
8	44	60	4	↑
9	38	65	3	
10	48	45	3	
11	56	35	3,5	
12			3	
13			3	
14			3	
15			3	
16			3	
17			3	
18			3	
19			4	
20			3	

Tabela 4. Zestawienie wyników maturalnych z języka angielskiego z oceną otrzymaną po pierwszym półroczu nauki języka angielskiego studentów pielęgniarstwa w roku akademickim 2009/2010

Studenci przyjęci na kierunek pielęgniarstwo w roku akademickim 2009/2010 (l.p.)	Liczba punktów z pisemnego egzaminu maturalnego (poziom podstawowy)	Liczba punktów z ustnego egzaminu maturalnego (poziom podstawowy)	Ocena po pierwszym półroczu nauki w PWSZ w Tarnowie	↑ – oznacza wyższą ocenę w porównaniu z wynikami maturalnymi ↓ – oznacza niższą ocenę w porównaniu z wynikami maturalnymi
1	100	80	5	
2	91	85	4,5	
3	82	90	4	↓
4	78	90	4	↓
5	86	80	4	↓
6	81	80	5	
7	75	75	4	↓
1	70	90	3,5	↓
2	67	90	3,5	↓
3	69	85	3,5	↓
4	68	85	4	
5	73	80	4,5	
6	66	75	4	
7	70	70	4	
8	64	75	3	↓
9	62	70	4	
1	60	95	3	↓
2	60	95	4	
3	57	90	3	↓
4	55	80	4	
5	51	90	3	↓
6	54	80	3	↓
1	55	60	3	
2	37	90	3	
3	54	70	4	↑
4	60	60	4	↑
5	65	55	3	

6	49	70	3,5
7	43	75	3
8	68	50	3
9	52	60	3
10	43	65	3,5
11	44	60	3
12	53	50	3
13	55	45	3
14	44	55	3
15	36	30	3
16			4,5
17			3,5
18			4
19			3
20			3
21			3
22			3
23			4,5

Tabela 5. Łączne zestawienie wyników zawartych w poprzednich tabelach

Poszczególne roczniki studentów przyjętych na pierwszy rok pielęgniarstwa	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010
Liczba osób z niższymi ocenami w porównaniu z wynikami maturalnymi	21	15	11	12
Liczba osób z wyższymi ocenami w porównaniu z wynikami maturalnymi	2	13	6	2
Liczba osób z porównywalnymi ocenami w stosunku do wyników maturalnych	19	16	15	23
Liczba osób, które nie zdały matury z języka angielskiego	4	3	9	8
Razem:	46	47	41	45

Zestawienie wyników egzaminu maturalnego z języka angielskiego i ocen końcowych uzyskanych po pierwszym roku nauki w szkole wyższej wskazuje na niezadowalające opanowanie języka angielskiego. Liczba ocen niższych w stosunku do uzyskanych punktów z matury stanowi znaczny procent (odpowiednio w kolejnych latach – 46,91%, 31,91%, 26,83% i 26,67%). Procenty zostały obliczone w następujący sposób: liczbę osób z niższymi ocenami w stosunku do wyników maturalnych pomnożono przez sto i podzielono przez wszystkich studentów danego rocznika.

Należy również podkreślić, że oceny wystawiane są na podstawie ocen cząstkowych i oceny ze sprawdzianu. Oceny cząstkowe obejmują ocenę z dwóch niezapowiedzianych „kartkówek” lub testów z pytaniami zamkniętymi i ocenę z odpowiedzi ustnej. „Kartkówki” sprawdzają wybrany aspekt językowy z poprzednich zajęć (słownictwo, gramatykę, sprawność słuchania, sprawność czytania). Ze względu na ograniczoną liczbę godzin nie wszyscy studenci mają ocenę za odpowiedź ustną. Do tych ocen dołącza ocena obejmująca większą część materiału. Ocena ta jest wystawiana na podstawie pisemnego sprawdzianu umiejętności i wiadomości. Sprawdzian obejmuje zadania na słuchanie, czytanie, pisanie (krótkie wypowiedzi pisemne), zjawiska grammatyczne i słownictwo. Dodatkową ocenę otrzymują studenci za aktywność zaznaczoną w dzienniku w postaci plusów. Liczba ocen w dzienniku wynosi trzy, cztery. Na ich podstawie wystawiana jest ocena końcowa będąca równocześnie oceną na zaliczenie. Na marginesie zasygnalizuję, że ze względu na niewystarczające opanowanie języka angielskiego przez abiturientów szkół średnich opanowanie przez studentów poziomu B2 proponowane przez Radę Europy jest niemożliwe [Rada Europy, 2001]. Dotychczasowa praktyka dydaktyczna wskazuje, że najwyższym poziomem możliwym do osiągnięcia przez studentów pielęgniarstwa w szkole wyższej jest poziom B1, ale pod warunkiem że kurs rozpoczyna się od poziomu A2 i trwa przynajmniej sto dwadzieścia godzin. Dodatkowym problemem jest fakt, że na uczelniach wyższych medycznych kształcą się osoby, które nie miały żadnego kontaktu z nauczaniem językiem obcym. Ponadto ograniczenia dotyczące liczby osób w grupie powodują powstanie tzw. grup mieszanych, czyli o różnym poziomie opanowania językowego.

Przyczynkiem do analizy stanu jakości nauczania języka angielskiego były nieformalne dyskusje między lektorami w PWSZ w Tarnowie. Pod ich wpływem zorganizowałam oficjalną dyskusję dydaktyczną w formie metaplanu, czyli graficznego skrótu dyskusji. Polega ona na zapisie w formie równoważników zdań myśli uczestników dyskusji na plakacie. Tematem przewodnim plakatu było pytanie: *Co należy zmienić, aby udoskonalić jakość kształcenia?* Pod pytaniem głównym znalazły się następujące pytania: *Jak jest? Jak powinno być? Dlaczego nie jest tak, jak powinno być?* oraz wnioski [Kramek, Symela, 2006].

Wskazane wcześniej porównanie wyników maturalnych z oceną uzyskaną przez studentów po pierwszym roku studiów stanowić może odpowiedź na pytanie dotyczące stanu nauczania odpowiedziałam, porównując wyniki maturalne z oceną uzyskaną przez studentów po pierwszym roku nauki. Opinia o niezadowolającym opanowaniu języka jest potwierdzona przez innych lektorów uczących na kierunku pielęgniarstwo w PWSZ w Tarnowie.

Do oceny stanu nauczania języka angielskiego posłużyły mi wyniki maturalne, ponieważ one determinują przynależność studenta pierwszego roku do grupy językowej o określonym poziomie zaawansowania. Taki podział studentów jest dokonywany

w PWSZ w Tarnowie od wielu lat i co roku okazuje się, że w jednej grupie uczą się osoby o bardzo zróżnicowanym stopniu opanowania języka. Sytuacja ta rozwiązywana jest przez przydzielenie studentów do odpowiednich grup językowych po pierwszym roku nauki. Należy tutaj zaznaczyć współpracę lektorów języka angielskiego, ponieważ tę samą podstawę programową muszą opanować wszyscy studenci pierwszego roku na kierunku pielęgniarstwo. Odpowiedni podział studentów po pierwszym roku nauki stanowi ważny krok w dążeniu do lepszej jakości kształcenia językowego. W dalszej części artykułu przedstawione zostały propozycje lektorów i działania, których głównym celem jest wychowanie do samodzielności. Propozycje te znalazły się w odpowiedziach na pytanie *Jak jest?* ze wspomnianego wyżej metaplanu. Poniżej zostały one szczegółowo opisane.

Jak jest?

- Na pierwszych zajęciach organizacyjnych lektor omawia ze studentami najważniejsze punkty Regulaminu PWSZ w Tarnowie. Omówienie oznacza interakcje między lektorem a studentami. Lektor sprawdza poprzez pytania zrozumienie regulaminu, nakreśla sytuacje problemowe i wskazuje ich rozwiązanie. Następnie lektor i studenci zawierają pisemną umowę o wywiązywaniu się z regulaminu. Lektor podaje miejsce zamieszczenia regulaminu na stronie internetowej i na terenie uczelni. Najważniejsze punkty regulaminu, te dotyczące głównie obecności i warunków uzyskania zaliczenia, są zapisywane przez studentów.
- Pierwsze zajęcia służą również określeniu przez każdego studenta z osobna celu nauki języka angielskiego. Dokonuje się to poprzez zapisanie czterech pytań, na które studenci mają odpowiedzieć pisemnie: Jaki cel chciałbyś osiągnąć w nauce języka angielskiego w tym roku? W jaki sposób zorganizujesz sobie pracę, aby ten cel osiągnąć? Jakich materiałów i pomocy będziesz w tym celu używał? Skąd będziesz wiedział, że osiągnąłeś swój cel? Możliwe odpowiedzi są podawane i omawiane ustnie z całą grupą, natomiast każdy ze studentów zapisuje własne odpowiedzi i mogą one być sprawdzone na następnych zajęciach. Z kolei na ostatnich zajęciach poświęconych na wystawienie ocen na zaliczenie studenci weryfikują, czy nakreślony cel został osiągnięty i czy był możliwy do zrealizowania.
- Pierwsze spotkanie ze studentami to swobodna dyskusja na temat higieny pracy i optymalnego rozplanowania dnia w celu sprawdzenia ich wiedzy na ten temat i ewentualnego uświadomienia w tej kwestii. Wspólnej analizie poddany zostaje ich podział godzin, służący do zorganizowania sobie czasu pracy i odpoczynku.
- Każde zajęcia rozpoczynają się od określenia treści nauczania, czyli czego studenci się nauczą i celu zajęć, czyli po co się uczą. Podsumowanie sprawności czy umiejętności, które powinni opanować studenci, z naciskiem na zasadność ich opanowania następuje pod koniec każdego zajęcia. W razie potrzeby określany jest cel poszczegól-

- gólnego ćwiczenia czy ogniwa procesu uczenia/nauczania. Pytanie padające z ust studenta: „Po co mi to?” nie jest i nie może być ignorowane.
- Materiał z poprzednich zajęć jest powtarzany i utrwalany poprzez systematyczne odpowiedzi ustne studentów. Lektor zaznacza, czego i w jaki sposób będzie wymagał przy odpowiedzi. Po zakończeniu odpowiedzi ustnej lektor podaje studentowi informację zwrotną, uświadamiając postępy lub ich brak oraz słabe i mocne strony w sposobie wypowiedzania się (np. ruchy ciała, ton głosu, gestykulacja itp.).
  - Zapoznanie studentów z różnymi technikami i metodami uczenia/nauczania podczas prezentacji materiału, utrwalania danego aspektu i ćwiczeń. Wprowadzanie różnorodnych strategii aktywnego uczenia/nauczania poprzez pokazanie sposobów wykonywania działań językowych w ćwiczeniach [Boehl, 2004].
  - Stopniowe wprowadzanie zadań wymagających autonomii, aktywności, kreatywności i pracy w grupie. Dotyczy to głównie starszych roczników i zajęć powtórkowych. Są to głównie zadania, których rozwiązanie zmusza do myślenia, współpracy, ale i do rywalizacji. Wykorzystanie ich wzmacnia motywację i pozytywnie wpływa na stosunki między studentami.
  - W czasie prowadzonych zajęć podczas odpowiedzi ustnych poszczególnych studentów lektor podkreśla bezcelowość odpowiedzi padających z ust innych studentów. Taka postawa studentów nie pozwala na wysiłek myślowy osoby odpowiadającej. Jednocześnie lektor proponuje naukę w parach poza zajęciami: student, który już rozumie i utrwalił materiał, przygotowuje studenta mającego trudności z danym aspektem językowym. Student zgłasza gotowość odpowiedzi, za którą jest oceniany. Jeśli opanował materiał, to student, który go przygotował, otrzymuje ocenę bardzo dobrą.
  - Podkreślając ważność procesu opanowania języka, a nie stopień uzyskany z testu czy sprawdzianu, lektor nie akceptuje braku samodzielności ze strony studenta i informuje przed testem o konsekwencjach takiego postępowania. Lepiej jest źle napisać niż odpisać.
  - W celu uświadamiania studentów o ich postępach lektor podkreśla zakres opanowania materiału, sprawności, umiejętności, aspektu językowego w stosunku do stanu wyjściowego nauki języka angielskiego. Chodzi o to, by studenci nie porównywali się z innymi, których stan wyjściowy opanowania języka był na wyższym poziomie, i potrafili cieszyć się nawet z najdrobniejszego sukcesu. Z pewnością zachętą do dalszej pracy są słowa lektora: „Masz się cieszyć z tej trójki. Nie patrz na innych, patrz na siebie, rób swoje”.
  - Poszczególne zadania na sprawdzianie punktowane są oddzielnie, żeby zwrócić uwagę na stopień opanowania sprawdzanej umiejętności, sprawności bądź aspektu językowego. Podczas poprawy sprawdzianu kolejne zadania omawiane są szczegółowo pod kątem wymaganych sprawności, umiejętności, aspektów językowych

- w celu uświadomienia studentom, czego jeszcze nie opanowali i co należy powtórzyć.
- Obecność lektora podczas tzw. dyżurów jest konieczna. Sprawdza się indywidualne doradztwo, szczególnie w grupach mieszanych. Studenci sami informują o indywidualnych zaległościach w opanowywaniu materiału i wskazują na aspekty językowe, które muszą udoskonalić. Poza tym kontakt z pojedynczym studentem pozwala na lepsze poznanie potrzeb konkretnej jednostki ludzkiej.
  - Propozycje tematów do omówienia przedstawiane przez studentów starszych roczników świadczą o ich rozeznaniu w tej kwestii. Należy zaznaczyć, że są to studenci, którzy przebywali na praktykach zagranicznych lub używali języka angielskiego za granicą. Decyzja dotycząca tematów do omówienia, uzgodnienie dodatkowych zadań czy materiałów do samodzielnego przygotowania podejmowana jest przez studentów, ale pod kierunkiem i doradztwem lektora.
  - Na pierwszych zajęciach lektor podaje tytuły publikacji (w tym anglojęzyczne publikacje) znajdujących się w bibliotece i wypożyczalni PWSZ w Tarnowie. Publikacje te są skierowane do potencjalnych pielęgniarek i pielęgniarzy. Chodzi o wdrażanie do samodzielnego wyszukiwania publikacji.
  - Podczas zajęć z wykorzystaniem środków technicznych, takich jak tablica interaktywna czy rzutnik, studenci pod kontrolą lektora samodzielnie uruchamiają sprzęt i posługują się nim.
  - Studenci informowani są o istnieniu tablicy ogłoszeń ze stronami internetowymi w wersji anglojęzycznej, zajmującymi się tematyką medyczną i pośrednictwem pracy.
  - Uczestnictwo studentów w wolnych wykładach w języku angielskim niekoniecznie o tematyce medycznej bardzo urozmaica sposób zdobywania informacji w języku obcym, korzystnie wpływa na rozwój sprawności słuchania, wzbudza ciekawość. Treść wykładów, jak i ich celowość są omawiane ze studentami na kolejnych zajęciach.
  - Organizowanie zajęć w obecności rodzimych użytkowników języka pozwala na wykorzystanie dotychczasowych kompetencji, głównie językowych, w rozmowie z zaproszonymi obcokrajowcami.

Jak powinno być?

- Student potrafi uczyć się autonomicznie, czyli jest świadomy celu nauki, jest odpowiedzialny za drogę do sukcesu i rezultaty swoich działań, którymi świadomie kieruje. Charakteryzuje go silna motywacja, umiejętność podejmowania decyzji i wartościowania treści nauczania oraz technik, metod, strategii nauczania [Zawadzka, 2004].
- Jednolite pod względem poziomu opanowania językowego grupy studentów w celu uniknięcia omawiania aspektów czy treści językowych już znanych lub za trudnych.

- Zadania i ćwiczenia, w których student wykaże się umiejętnością autonomicznego uczenia się, czyli samodzielnie podejmuje decyzje dotyczące celów, treści, materiałów, technik przyjmuje postawę odpowiedzialności za naukę, własne decyzje i ich realizację, ocenia swoje postępy.
- Podręcznik i materiały nauczania adresowane do określonego środowiska (np. środowiska pielęgniarstwa).
- Jednolita podstawa programowa dla studentów danego kierunku i danego poziomu językowego.
- Współpraca i wymiana myśli między kadrą nauczycieli akademickich.

Dlaczego nie jest tak, jak powinno być?

- Brak cech autonomicznego uczenia się uwidocznia się w negatywnej postawie studentów do nauki języka angielskiego. Osoby, które zostały przydzielone do grupy o wyższym poziomie, uważają, że są pokrzywdzone, ponieważ w porównaniu z grupami o niższym poziomie muszą w swoim mniemaniu więcej pracować, głównie nad dodatkowymi materiałami i tekstami specjalistycznymi.
- Słaba motywacja i brak celu nauki języka angielskiego widoczne są w grupach o niższym poziomie. Szczególnie osoby o bardzo niskiej kompetencji językowej lub niemające żadnego doświadczenia językowego nie wykazują chęci do opanowywania języka, twierdząc, że nigdy nie wykorzystają umiejętności posługiwania się językiem obcym.
- W grupach mieszanych osoby o wyższym stopniu opanowania języka niż reszta grupy słyszą niepoprawne użycie języka i mają wrażenie regresu. Ich potencjał intelektualny nie jest wykorzystywany ze względu na zbyt proste dla nich polecenia i zadania. Z kolei osoby o małym doświadczeniu językowym nie podejmują działań językowych w obawie przed ośmieszeniem się.
- Brak współpracy między studentami uwidocznia się w postawie niechęci do niesienia pomocy studentom, którzy nie opanowali danego aspektu językowego. Niewielu studentów zgłasza chęć poświęcenia czasu po zajęciach.
- Brak wewnętrznej motywacji. Studenci uczą się dla rodziców oraz w celu uzyskania oceny i dyplomu.
- Braki wiedzy dotyczącej umiejętności, technik uczenia się i organizowania czasu i miejsca pracy.
- Brak odpowiedzialności za kształcenie siebie samego uwidocznia się w przenoszeniu winy za stan swojej wiedzy i umiejętności na typ szkoły. Niektórzy studenci są przekonani, że szkoła wyższa nie daje odpowiedniego wykształcenia.
- Różne podręczniki wprowadzane są w różnych grupach ze względu na różnice w stopniu opanowania językowego.
- Rotacja kadry nauczycielskiej nie sprzyja współpracy.

Zastosowana przeze mnie metoda dyskusji dydaktycznej miała na celu omówienie wyżej zaprezentowanych problemów i podanie propozycji wspólnego ich rozwiązania. Niżej przedstawione zostają wnioski i plan działań, które ustaliliśmy wspólnie z lektorami PWSZ w Tarnowie:

- W celu wyrównania poziomu, szczególnie na pierwszym roku nauki języka angielskiego w grupach mieszanych, należałoby opracować materiały z ćwiczeniami uwzględniającymi różne poziomy.
- Szczegółowe przedstawienie studentom zakresu opanowania poszczególnych sprawności i umiejętności, czyli tego, co student powinien umieć, z uwzględnieniem liczby godzin. Zadaniem studenta jest samoocena opanowania sprawności i umiejętności wyszczególnionych w formie listy sprawności i umiejętności.
- Dwie godziny lekcyjne należy przeznaczyć na zaznajomienie się studentów z przeznaczeniem i zastosowaniem leksykonów, encyklopedii, słowników i czasopism specjalistycznych zgromadzonych na uczelni. Umiejętność posługiwania się tymi publikacjami student powinien nabywać poprzez ćwiczenia (np. ćwiczenie na wyszukiwanie słów w słowniku na czas itp.).
- Uświadamianie studentów w kwestii możliwości wyjazdu za granicę w ramach wymian studentów organizowanych przez zagraniczne uczelnie we współpracy z PWSZ w Tarnowie oraz możliwości korzystania z Internetu.
- Zwiększenie ilości ćwiczeń powtórkowych kształtujących twórcze i samodzielne myślenie, współpracę, rywalizację.
- Różnorodne ćwiczenia rozwijające sprawność mówienia powinny być oparte na autentycznych tekstach, dokumentach.
- Uwzględnianie propozycji studentów dotyczących tłumaczenia na język angielski wypowiedzi według nich najczęściej używanych w środowisku pielęgniarskim.
- Wprowadzenie techniki projektu w przypadku starszych roczników. Technika ta polega na pracy w zespole. Przed przystąpieniem do realizacji projektu „(...) należy określić: temat, cele, zadania, osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych zadań cząstkowych, źródła informacji, terminy konsultacji, czas realizacji projektu, termin prezentacji, czas przeznaczony na prezentację, formy prezentacji, kryteria oceny, środowisko odbiorców prezentacji” [Figarski, 2003].
- Propozycja organizacji konkursu na najbardziej zintegrowanych studentów pierwszego roku. Celem konkursu jest integracja ze społecznością studencką i uczelnianą. Zadania wykonywane byłyby grupowo i dotyczyłyby głównie odnalezienia informacji, miejsca, organizacji, czasopisma lub osoby na uczelni.

Podsumowanie

Droga do pełnej autonomii to droga, którą kroczą wspólnie nauczyciele akademicy i studenci. Na drodze tej napotykają przeszkody – problemy, których nie można całkowicie wyeliminować. Jednakże wspólnymi siłami tych, którzy wiedzę stosują, zawsze można znaleźć sposób na rozwiązanie problemu. Problemy te są bardzo podobne na uczelniach typu PWSZ w Tarnowie, gdzie kształcą się głównie młodzież z małych ośrodków wiejskich i miejskich.

Artykuł ten został napisany z myślą o podobnych ośrodkach akademickich. Mam nadzieję, że przedstawione w nim sposoby podnoszenia jakości kształcenia, z czym nierozzerwalnie wiąże się wychowanie do samodzielności, zostaną wykorzystane do ulepszania warsztatu pracy z korzyścią dla studentów.

Bibliografia

- D. Buehl, *Strategie aktywnego nauczania czyli jak efektywnie nauczać i skutecznie uczyć się*, przeł. B. Piątek, Kraków, 2004.
- D. Coste, B. North, J. Sheils, J. Trim (Rada Europy), *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, przeł. W. Martyniuk, Warszawa 2001.
- W. Figarski, *Proces glottodydaktyczny w szkole*, Warszawa 2003.
- Z. Kramek, K. Symela, *Współczesne technologie kształcenia*, [w:] *Szkoła a rynek pracy*, red. A. Bogaj, S. M. Kwiatkowski, Warszawa 2006.
- Z. P. Piniński, *Na zakończenie – z perspektywy Europy*, [w:] *Doświadczenia i perspektywy uczelni niepaństwowych. Jakość kształcenia*, Kraków 2000.
- E. Zawadzka, *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*, Kraków 2004.

Streszczenie

We współczesnym świecie, w którym prawo rynku nakreśla działania jednostki, opanowanie języka obcego należy do kluczowych umiejętności dynamicznie rozwijających się społeczeństw informacyjnych. Rynek pracy dyktuje warunki działania obejmującego w szczególności kształcenie przyszłych pracowników. Przede wszystkim wymaga się od nich autonomii w zakresie podejmowania decyzji, planowania własnego rozwoju zawodowego, permanentnego kształcenia się i nabywania umiejętności w celu zdobycia i utrzymania pracy.

Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie od 2006 roku podejmowane są kroki mające na celu kształcenie autonomii studentów, rozumianej jako odpowiedzialność za proces uczenia się na uczelni i poza nią. W niniejszym artykule została dokonana analiza procesu dydaktycznego w zakresie nauczania języka angielskiego grupy studentów kształcących się w ramach kierunku pielęgniarstwo. Badanie przeprowadzono na podstawie wyników maturalnych i ocen

końcowych uzyskanych przez studentów po pierwszym roku nauki języka angielskiego w szkole wyższej. Opisana została również droga i sposoby działań przygotowujących do odpowiedzialności, współdecydowania i współuczestnictwa w kierowaniu własnym uczeniem się oraz rezultaty i wnioski z podjętych działań.

Słowa kluczowe: dydaktyka, samokształcenie, uczenie, studia

Summary

In today's world, in which the market law outlines an individual's activity, foreign language acquisition is the key skill of dynamically developing informative societies. The labour market implies the conditions for activity embracing particularly the education of the future employees. Most of all, autonomy is required in terms of decision-making, planning one's own career development, permanent education and achieving skills in order to get and maintain a job (post).

Responding to the needs at the State Higher Vocational School in Tarnów since 2006 steps are undertaken in educating students for autonomy as responsibility for learning process in and out of school. In the forgoing paper, the analysis of English teaching-learning process in case of students studying Nursing was done. Research was carried out on the basis of results from maturity exams and final marks (grades) after the first year of studying an English course at the higher (secondary) school. The way and methods of action, whose aim is to prepare for sharing responsibility, decision-making and partnership in the self-learning management, were presented as well as the outcomes of undertaken actions.

Keywords: didactics, self-education, teaching, studies